

tionum, mira Caesar dulcedine in latinum sermonem verteret. Nos profecto, in hoc Mexicanis urbibus redendo nomine, id assequi conati sumus, ut nativo suo vocabulo non dissimiles, latine desinant: nimirum ex Tullii consilio, ab similibus Latinorum nominibus nomina mutuando. Unum superest, quod conatibus respondeat eventus.

JOANNES VILLAVICENCIUS.

Ingressurus Joannes Petrus Maffejus historica quaedam de Japonicis rebus dicere, locum haud dubie postulare censuit, de terrae ipsius, et cultorum ingeniis, ac ritibus exponi nonnulla. Liceat et mihi de Mexicanae vineae cultoribus acturo, et statim clarissimi viri, cui patria Mexicus, vitam aggressuro, perbreve Mexici descriptionem praemittere. Id eo magis existimo benigne mihi donandum, quod haec scribo Mexicanus, Mexico exul anno jam secundo et vigesimo; nec alias datum est, debitum charissimae patriae amorem persolvere. Mexicus ergo urbs est perampla, caput olim Imperii florentissimi sub strenuo indigena Moctezuma; nunc Novae Hispaniae princeps sub Regum Hispanorum dominatione. Jacet in orbe illo novo mediterranea, latitudine boreali ad gradum vigesimum. Nullo anni tempore non fruuntur incolae dulcissima coeli temperie: nam nec sirios ardores regionem exure patiuntur decedentes tunc pluviae; nec horrida bruma ingravescere potest a perpetua, et in illis mensibus pulcherrime suda Solis facie, qui et rectos propemodum radios emittit in ea terrarum constitutione. Septimo, et sexagesimo saeculi vertentis anno, quasi albam avem, vidimus nivem cadere, ibi gentium inusitatam;

quae Januario ineunte, dum haec scribo, mense jam toto Bononiam dealbat. Opima tellus illa est, quae reddet impendio quod velis confidere. Luxuriant in arbore gratissimi saporis poma, quorum plura, eaque suavissima, nec nomine huc venere. Quod tamen magis miraberis, quacumque anni tempestate apparent in campis pascua, viridibus frondibus recreare licet oculos, neque fructus volenti deerunt aliquot recentes ex arbore. Indigenae fere sunt indole dulces, aditu faciles, ingenio feraces, consuetudine urbani, peregre illac adeuntium sinceri, et boni hospites, dominationis patientes, Hispanorum Regum perquam amantes. Tales olim testabatur litteris ad Philippum Borbonium Hispaniarum Regem Petrus Alencastrius Portugallius, Dux Linarium genere clarissimus inter primos Hispaniae Proceres, Praetor Mexicanus. Civitatis amplitudo quadratis ulnis constat septingentis quatuor millibus nongentis sexaginta tribus: unde patet, unumquodlibet latus, quod Arithmetici appellant quadrati radicem, ex ulnis constari octingentis et fere quadraginta. Praeter alumnorum Seminaria, et utriusque sexus religiosa claustra, quorum ingens est numerus, et praeter humiles in summa tenuitate viventium casulas, ter mille quingentae duodeviginti domus recensentur; harum vero singulae ad ulnas decem, duodecimve in longum protenduntur. Per omnes civitatis ventos in commorantium delicias concinnata sunt pulcherrima visu loca, hinc atque hinc arboribus consita, ma-

nufactis rivulis mirifice amoena, et sive apricationi, sive refrigerationi, pro varietate temporum, omnino convenientia: quae certe loca festinanti describere calamo plane non possumus. Viae spatiosae sunt ad ulnas fere quindecim, et facilem praebent locum ingenti omnis generis rhedarum, commeantium, ac deambulantium frequentiae: quarum etiam viarum adamussim recta constitutio longe patitur distendi oculos, quocumque te verteris. Ut urbs est illa supra immensum erecta lacum, variis per ipsam meandris euripus excurrit, utique parato ad trajectum non levi cymbarum numero; quarum usus ad importandas, et deportandas merces, primae sane commoditatis est. Neque vero timeas, licet, ab aquis perpetuo subjacentibus aerem corrumpi: nam apothecas, in ima aedium parte sitas omnes, ut intraveris; repositas fruges, et caetera quaevis reperies, nihil certe putrida, nihil mucida. Cujus rei, mirabilis quidem, in causa esse creditur, quoniam aquae sunt illae nitrosae admodum: quod intelligere licet ex parietibus isto sale vestitis ad ulnae plus minus altitudinem; ut ad aliqua loca scopis illos tergere quotidie mane operae pretium sit. Aedificia consurgunt ad duas, ad tres interdum contignationes; ad quartam vero pauca, propter paludosam soli mollitiem: usui tamen percommodae sunt aedes, et in quibus dubium, majestasne praestet, an impensa? Eminent firmitate, atque elegantia princeps Numinis templum, Praetoris palatium, monetalis officina: quam po-

postremam laudibus extollunt peregrini sapientes, qui pro tot operibus egregium in illa mirantur ordinem. Utinam et Phidiam ab initio coluissent indigenae, ut coluere Vitruvium, atque Apellem! nam ut architectos, et pictores excellentes habuere non paucos, ita statuariis optimis vulgo caruere. Hodie vero novum est Mexici ornamentum trium ejusmodi liberalium artium Academia. Lectissimam ab Hispania veteri nobilitatem transtulere complures, quibus illuc accedentibus cum imperio placuere gentes illae, quas inter constituerent familiam; atque inde proceres cum proceribus clarum sanguinem sine invidia communicarunt. Mitto singulos vocare nomine, qui ex clara, et vetere prosapia sunt; cum genealogos legenti facile pateat, plures esse in Hispanis nobilissimas familias, quae ramum suae claritatis aliquem in Mexicanam aream transtulerint. Opulentae sunt etiam, ac pecuniosae familiae complures: atque ut alias taceam, decessit paucis abhinc annis famosus ille Terrerius, Comes Regulae, cujus amplissimam haereditatem litterae nunciae supra modum ampliaverunt; id enimvero certum, ultra centies centena millia reliquisse unciales argenteos. In Mexicana monetali officina singulis annis signatur, ut minimum, ad centies octogies centena millia uncialium argenteorum: nimirum ad Novae Hispanicae ditionis pagos, auri nonnullae, plures argenti fodinae elaborantur. Et haec, quae fodiuntur e terrae visceribus metalla, et ingenita incolarum magnanimitas,

tas, luxum in urbe pariunt non modicum: gaudent enim cultu eleganti, pulcherrimis rhedis, argentea suppellectili, sumptuosis ad domi parietes peristromatis. Sed quo potissimum se se beatos, ac divites arbitrantur, imago est Mariae Guadalupensis, quae tribus a Mexico milliariibus conspiciendam se dedit, vili pallio depictam, cinereo colore, comi vultu, ac pulcherrimo, demissis oculis, manibus ad pectus junctis more supplicum, stellis amictam, luna sub pedibus, sole circumdatam. Quo loco primum imago haec visa divinitus fuit ab indigena, conspiciuntur nunc Aedes peramplae, Mexicanorum magnificentia constructae, atque ornatae; ac praeter sumptus alios, imaginem ipsam, cui altitudo est ad hominis naturalem staturam, argento prius, recens vero pietatis fervor auro solido marginavit. Verbo, quod Italarum pietati Lauretana domus, id Mexicanis est Guadalupana. Et haec raptim dicta, satis habeantur; quoniam esse me in iis longiorem, operis institutum non patitur.

Hanc urbem habuit patriam Joannes Villavicencius, quem dedere mundo nobilissimi parentes octavo decimo kalendas Januarias, anno post millesimum septingentesimum nono. Patris gentilitia sedes Hispalis fuerat, cujus familia una est ex pervetustis illis, quae tantae urbis dignitatem constituunt. Mater aequae claris sanguine, Penna cognomine, cui propinqua necessitudo cum Mexicanis Primariis. Binos illustris haec foemina mares enixa est; qui uterque clarior

rius reddiderunt, quam acceperant, Villavicencii nomen. Petrus, natu major, in profano mundi strepitu vitam agens, mirabili enituit pietate; ut annis jam maturus, digito notaretur ab omnibus: en caste religiosum, en sincere modestum hominem. Nihil hic petens, neque vero cogitans, monetalis officinae Praefectus renuntiatus est ab Hispaniarum Rege Ferdinando Borbonio: quo in difficili, ac periculoso munere ita se gessit purus, atque integer ad plures annos; ut ad trutinam olim cum appenderetur, nec obolo alieno sit inventus manus coinquinasse. Mexicani Praetores assiduis illum familiaritatis indicii decorabant, atque in arduo quolibet negotio sententiam ejus exquirebant. Consilarii Regii donatus honoribus, quievit in pace, Regi suo fidelis, familiae decus, patriae charissimus. Joannes, cujus imaginem describere aggredior, adolevit ea morum innocentia, quam in sacro fonte susceperat: et, si externis ipsius moribus, atque optimae fidei testium suspicioni fides aliqua danda est; hac ipsa nuptiali veste indutus, postquam e mortali vita migravit, ad aeterni Judicis tribunal comparuit. Educatus nobilium institutis, atque intentus pietatis, et scholarum exercitiis; tum suamet indole, tum impulsus Parentum exemplo, quibus erat in delitiis dulcissimus adolescens, virtute, ac doctrina ultra aetatis terminos crescebat. Formarant ab incunabulis Parentes puerum, qui justae cupidus aliquando excellentiae, nactusque honores, quos fere magni-

fa-

faciunt homines; nova decora gentilitio nomini compararet. Verumtamen summi Rectoris destinatione longe alius futurus erat puer ille; novam utique familiae gloriam, sed diversa via, quam ipsi speraverant, redditurus. Tenellus adhuc Deum sibi loquentem intrinsecus audit, atque ad Jesuitas vocantem; nec expavit puerulus ad vitam humilem, quam suscipere imperabatur. Doluere certe Parentes, quod filius ea indole, atque ingenio, quibus possent olim familiae decus maximum praesagire, ad abjectionis institutum confugeret. Sed cum pietate potissimum clarent, ac filii aeternam salutem praehonoribus, ac divitiis desiderarent; quamcunque fluxarum rerum spem uni Dei voluntati posthabendam rati sunt. Hac ducti cogitatione, pueri precibus tandem annunt, patiunturque, nec sine lacrimis, ut vota conferat sua cum societatis tunc Praeside. Hic accedentem Joannem, ac pluribus interrogatum, postquam dies aliquot tentavit, omnino dignum arbitratus est, quem ad Socios adscriberet: ac tametsi aetate adhuc esset paulo inferiori, quam exigebatur pro caeteris; ei nihilominus, quem tantis dotibus liberalitas Divina praevenerat, id impedimento non esse judicavit, quominus in tirocinium probandus mitteretur. Proinde quinto fere mense ante annum aetatis quintumdecimum, Tepotzotlanum ingreditur, pagum ab urbe Mexico ad alterum et vigesimum milliarium itinere, ubi Mexicanae Provinciae exercebantur tirones.

Ita recisa ultro spe de futura inter munda-

danos amplitudine, totum se se dedit ad aeterna quaerenda. Juvenis id aetatis tenellae, nobilem, atque apprime christianam functus educationem, quem tot jam ornabant virtutum initia, cui proclivis etiam ad bonum indoles; haud difficulter suscepit sanctam morum disciplinam; ad quam in eo loco Socii pro reliquo vitae tempore formabantur. Atque ibi jecit ea tranquillae virtutis, et animi aequalitatis fundamenta, quibus in tot vitae inopinatis casibus, ac tanta postea munerum varietate, sibi semper constans visus est. Ibi dare operam inchoavit corpori flagello, et inedia macerando, domandisque ac penitus profligandis animi motibus, ne unquam incompositi exurgerent in necessaria cum hominibus consuetudine. Ibi didicit de suo remittere jure, ne contentiones orirentur. Ibi etiam constantissimum studium ad communia Sociis exercitia; quae praeterire, nefas esse duxit, quibuslibet aliis occupationibus intendere. Ibi sacrae meditationis amorem, oculorum modestiam, tempestivam linguae custodiam, religiosam totius corporis compositionem, quibus in posterum virtutibus, quocumque fuit et loco, et munere, Lojola filium se probavit. Ibi christianam philosophiam, qua magis in dies instructus, nuntio dato cupiditatibus, et honoribus, unam sui muneris, quodcumque imponeretur, obligationem curabat. Ibi demum mirandam illam sive quaesitam arte, sive ingenitam dotem (et hanc certe dicam ipsi peculiarem) qua mirum potuit adamussim describere in suis mori-

ribus virtutem amabilem. Etenim quicumque hominem sive familiariter intueretur, sive casu etiam audiret dulcissima serenitate miscentem sermones; intelligebat confestim, quanta sit virtus pulchritudine, quantisque meritis digna, quae honorem sibi, et amorem omnium conciliet. Enimvero haec ab his exordiis jam praemisi, ne saepius repetam, eundem iisdem virtutibus Joannem fuisse, sive privatum, sive Magistrum, sive Superiorem commemorem. Tirones tamen, atque ipsorum Moderator eo magis pueri demissionem, atque ad omnia domus exercitia constantiam, atque alacritatem mirabantur; quod et tantulus esset annis, et delicate institutum intelligerent.

Confecto tirocinii plus blennio (nam accesserant ad commune tempus menses illi, quibus ante legitimam aetatem fuerat ingressus) tribus de more votis ferventissime se se Deo consecravit; ac studiorum curriculo confestim intendere jussus est. Ut erat eximia diligentia in eo agendo, quod imperabatur; toto conatu applicuit mentem litteris primum humanioribus, inde philosophiae, ac postremo Theologiae. Huic praesertim scientiae, quae res divinas exagitat, efficacissimam dedit operam; utpote a qua speraret, se formandum hominem, quales ad ardua in salute animorum ministeria suos postulabat Societas. Praestantia tot juvenum ingenia, ibi convenientium ad eandem scientiarum laudem, sibi mutuo aemulationem acuebant. Id profecto satis fuisset pudibundae Joannis

nis indoli, ut ad proposita studia ingenti conatu incumberet. Aitius tamen cogitationem erigebat, et quanto purius, eo acius habebat incitamentum in obedientia peragenda. Propterea nullam diei particulam aut otio terere volebat ignavus, aut inanibus colloquiis, ut prona solet esse juvenus, concedere. Theologicum abruptit curriculum, designatus pro grammaticis elementis Magister in Vallisoletano Collegio: cujus temporis ad eas gentes peracti nihil ad nos venit, nisi quod mirabili animi demissione, cum coquus ad longum tempus forte deficeret, rei culinariae libentissime intendit: facto nimirum probans, mundi pompam sincere sprevisse, qui ad ejus honores natus videbatur. De christiana, et litteraria puerorum institutione, nihil dubitamus, eisdem tunc usum artibus, quas adhibuisse videbimus, cum rhetoricae dicemus Magistrum. Post biennium rediit Mexicum, atque eadem, qua prius, intentione advertit animum ad Theologica studia, nihil agens, nihil cogitans, nisi quae praesentis erant occupationis. Felix tandem huic mentis intentioni respondit eventus: nam cum de more pericula subiret, probatus inter primos a Magistris, laudem, et honores consecutus est. Inde ad Sacerdotis dignitatem eVectus, miro fervore comparavit animum, ut primam Deo victimam ad sacras aras offerret. In eo constitutus gradu, tempus jam erat, ut ad poenitentiae tribunal Minister accederet; sed ecce insurgit non saepius audita difficultas: nam plura de morum scientia legerat
qui-

quidem in libris; quid tamen sibi vellent ea nomina, nihil omnino intelligebat. Nimirum in molli educatione, comi, et festiva indole, culto ingenio, atque egregia corporis constitutione, virginalis integritatis florem nunquam coinquinaverat; neque vero in notitiam venerat de contrariis tam venustae virtuti criminibus. Quam digna Deo sedes, et chara sponso anima, qui pascitur inter lilia? Prius ergo quam in tali ministerio sederet judex, opus habuit erudiri, quid, hac in re, misera ferret mortalitas, quid a malo daemone, quid ab aliena licentia, quid a carnis illecebris vexaretur. Neque propterea fuit minus indefessus in illo perarduo ministerio: nam cum esset charitate in animorum salutem eximius, ac dulcissima praeditus natura; facile didicit sapienter consulere *Sacramento*, quod ministrabat; suavibusque cohortari verbis, atque ad bonam frugem perducere criminibus obnoxios. Et cum ita natura comparati simus, ut, plagas nostras aperturi perito Medico, malimus ad suavem, et benignum, quam ad asperum, et superciliosum accedere; ingentem procurandae alienae salutis messem sibi Joannes gaudebat albescere.

Magno cum fructu animorum vocaverat his laboribus et annum Mexici, et alterum Angelopoli ad Sancti Spiritus Collegium, quo missus fuerat, tertio probandus in pietate, de more Societatis; cum ad rhetoricam externis pueris tradendam, Mexicum remigrare imperatur. Hoc munus juventutem erudiendi, quod Lojola tanti aestimabat, incredibili suscepit ardore. Nihil du-

bitabat, rem esse momenti maximi, quibus ad virtutem incitamentis, quibus ad civilem societatem praeceptis instituerentur, qui post annos aliquot rempublicam Mexicanam efficerent. Atque ut erat indole actuosa nimium quantum, et efficaci, nulli diu, noctuque labori parcebat, dum aliquo posset pacto puerorum sibi commissorum utilitatem promovere. Nec id sane de profectu duntaxat litterario: nam et sacris lectionibus, et salutaribus monitis de virtutis decore, de fluxarum rerum contemptu, de beata aeternitate, curabat sollicitus aetatem illam flexibilem ad coelestium amorem allicere. Pueris charissimus ob castam dulcedinem, ac Superioribus probatus ob locatam optime industriam, annum totum in eo munere laboriosum exegit; in quo diuturnior fortasse duravisset, nisi Provinciae Praesidis imperio ad tirocinii Ministerium vocaretur. Si et muneris hujusce naturam, et Joannis ingenitas dotes, ac studio comparatas virtutes, attente quis animadvertit; sane dixerit, nec muneri magis idoneum hominem, nec homini munus dari potuisse convenientius. Pro erudiendis ibi tironibus ad societatis mores, postulabatur homo virentibus annis, quem taedio solitudo non afficeret; quem singularis modestia insigniret; qui peculiaribus, atque absolutum sui ordinis hominem constituentibus clareret virtutibus; qui verbo, et exemplo docere satis esset, qua via eundem in semita pietatis, in scientiarum periculis, in commercio cum hominibus; qui et pro animi scrupulis abigendis, et pro
sub-

sublevandis afflictis, haud difficili esset, ac severa virtute; nec etiam ea conscientia, quae in raris timidam declinat interdum; in quo denique praeter caeteras dotes, morum suavitas potissimum emereret. Atque is omnino erat Joannes; quod et anteacta ejus vita palam fecerat, et eventus affatim demonstravit. Ac ipsi quidem nihil ea solitudine dulcius, in qua dabatur, ut abunde vacare sibi, sic etiam consilio, et monitis homines instituere, qui postmodum e plantario illo translati, virtutum odorem per provinciam universam emitterent. Illum, tanquam suavissimam Matrem, tirones conveniebant, sive conscientiae timoribus angerentur, sive tetrae cogitationes illos opprimerent, atque ab incepto resilire compellerent: prorsus intelligentes, liberalibus verbis, consilioque se juvandos a Ministro, nec in eo trucem vultum imprudentis censoris inventuros. Quod si quem aut aetatis, aut conditionis, aut infirmae valetudinis causa, digniorem existimaret, in quem charitatis viscera praesertim effunderet; hunc ad se vocabat, blandius loquebatur, sermones varios miscebat, ac muneribus, ut pro eo loco, donatum curabat recreare. Quidquid subditi delinquerent, pro muneris gravitate reprehendere non sane praetermittebat; iis tamen utebatur verbis, quae vix erratum accusarent, nec errantem offenderent. Tiro quidam cum per hortos domesticos deambularet, ac pulcherrima poma conspiceret; ut erat aetate tantulus, ac vivido ingenio, teneri non potuit, quin pomum surri-

peret: casu vidit surripientem Minister e fenestra cubiculi; qui deinde cum occurreret puero, suavis haec dixit: *Scias, velim, pomi gratia terrarum orbem universum olim pessumdatum.*

Non removeri Ministrum ab eo munere, quod tanta cum laude, ac tironum profectu gesserat, postula visset ipsorum utilitas; hominis tamen meritum exigebat, ut ad alios honores promoveretur. Angelopolitanum Divi Ildephonsi Collegium jubetur contendere, philosophiam publice traditurus: quod sane Magisterium adamusim ut impleret, mirum est, quanta mentis defatigatione insudaverit. Temperare sibi non poterat, quin ea, quae Majores imperarent, quamprimum, et quae efficacissime absolveret; nec propemodum satisfacere se illorum nutui credebat, nisi toto virium conatu intenderet uni rei efficiendae, quam habebat prae manibus. Adlaborabat nihil cessans in cubiculi secreto, quae postmodum a pueris conscribenda proferret in publico. Pro disputationibus illis intricatis, ac sterilibus, ad horum captum explicandis, patientissimus erat: et sive scholae tempore, sive in cubiculi quiete, facilem ipsis praebebat aditum, ut, quae vellent, interrogarent. Horrabatur blandus, monebat gravis, instabat, urgebat, muneribus alliciebat, ut ab intempestivis ludis abstinerent, ut aemulatione accenderentur, ut assiduam studio darent operam, aliquando intellecturi, quanto ipsorum bono mentem litteris exercuissent. Hisce monitis, et laboribus efficere tandem potuit, ut discipulos

ha-

haberet doctrina conspicuos, quorum duo praesertim, Antonius Corrus, et Josephus Melendezius, et honori postea Magistro fuerunt, et Societati ornamento. In publicis thesium propugnationibus modeste mansuetus aderat; atque efficacia rationis, argumentorum impetum repellebat. Quod si quis irae fervore ductus, liberiora verborum jacula intermiseret syllogismi rationibus; animum lana molliorem cum furor contingeret, vix enatus erat, manus dabat invictae propugnantis patientiae. De christiana sapientia, quam prae litteraria curabat discipulos edocere, satis diximus, cum rhetoricae Magistrum memoravimus: nihil enim, aiebat, prodesse litteras, quae Divini timoris fundamento non fulcirentur. Quae quidem omnia tanto fuerit puerorum aemolumento, et publica civitatis laude celebrata; ut, absoluto philosophiae triennio, novum inchoare Mexici, superiorum imperio renuntiaretur. Immutavit urbem, sed non immutavit vigilantiam, et laboriosum conatum, eo tunc difficiliorem, quo molestius est, diuturno tempore, ac sudore per inamoenos campos incedere. Sed nihil homini arduum, qui quolibet, vilissimo etiam, ministerio bene impensum tempus aestimabat, si Superiori obsequeretur voluntati, sua posthabita, et omnino deposita. Id tamen eo secundo triennio commodius habuit; quod cum recens veniret ab iis tractandis ac sedulo percurrendis, quae denuo pueros nunc docebat; liberiori fruebatur tempore, ut pietatis exercitiis intenderet. Quae profecto exercitia

patebant aliqua; latebant sine dubio plurima: quod enim esset moribus perpetuo aequabilis, ad Numen Eucharisticum frequentissimus, in re sacra peragenda quotidie constans, in demissione assiduus, in subitis rebus animi sui motuum dominus, in familiari cum Sociis consuetudine modestissimus, in religiosa temporis distributione nunquam deficiens; quod talis, inquam, esset in publico, satis indicabat, inferiores non esse virtutes, quas sollicita occultebat demissio. Voluisset haec, non audiri flagelli strepitum, quo carnem macerabat; sensit tamen olim discipulus in primis charus, qui ad nos haec omnino testatus est: *Cum ferialibus diebus in suburbanum contendissemus, atque omnia, quibus equi adornabantur, in meo reposita essent cubiculo; noctu a me Joannes equi sui habenas postulavit, celeritatem causans, qua postridie mane parandus esset equitare. Post paululum ecce in ejus cubiculo magnum strepitum audio, accedensque pedetentim, habenas equi pro flagello ipsi esse intellexi.*

Vir optimae industriae, ac diligentiae in Magisterio probatus, onus aliud suscipere gravissimum a Provinciae Praeside imperatur. Joannes Gumezius Horcasitas, Revillaegigedi Comes, Praetor eo tempore Mexicanus, Jesuitam pro filio Praeceptorem flagitavit. Secundum philosophiae curriculum confecerat Joannes, aetate viridi, genere nobilis, doctrina inter primos, modestia clarus, virtutibus aliis eximius, efficacia praecipuus: proinde nihil anceps fuit Sociorum Moderator, hunc eligere pro tanto munere

aggreddendo. Et ille quidem serio animadvertit, quantum suis humeris pondus imponeretur: nam ut Societati futurum sentiebat honoris maximi, si res feliciter cederet; ita et non levis incommodi, si secus eveniret. Porro ubi longe deberet esse quaecunque gravis verborum reprehensio, nedum poenarum inflictio; quo pacto, secum ajebat, exigere possim, ut studio intendat puer nobilis, tot aliis cogitationibus distractus, tantisque deliciarum illecebris circumseptus? Agitabat animo, praeceptis imbuendum committi sibi ephebum, qui postmodum ad Hispanam regiam transferendus, a claritate Patris non deflecteret, atque ad primos posset honores conscendere. Meminerat etiam, quantum Polybius fecerat Scipionem, quantum Aristoteles Alexandrum. Haec omnia cum mente praevenisset, operi se accinxit; ac tantum valuit industria, et efficacia, ut, secreto devoratis incredibilibus laboribus, ex animi sententia res eveniret; isque tandem evaserit adolescens, ut processu temporum ad militares dignitates evehctus merito sit. Is est Joannes Vincentius Gumezius Horcasitas, ad Hispanos olim Tribunus militum in legione, quam *Reginae* appellant; hodie Legatus Exercitus, et Regius Cubicularius; atque insuper his ipsis diebus a Carolo IV. Rege Augustissimo successor Patris, longo temporis intervallo, ad Mexicanos Praetor destinatus. Faxint Superi, quod credimus, ut Praetorem Patrem superet prudentia, et felicitate Americanus filius apud nos altus, atque educatus!

Quo toto tempore hunc Villavicencius instituit, ut unam Dei quaerebat gloriam, refugit prorsus intrudere, atque immiscere se quibuscunque aulae negotiis; nec ad Praetoris congressum admitti se unquam petiit, nisi aliquando exigeret urbanitatis ratio.

Hoc feliciter cum functus esset officio, Provinciae Procurator eligitur; Superioribus probe noscentibus, hominem eum esse, cujus inter doctes id erat eximium, omnia bene, atque eleganter agere. Ille tamen, cujus animi demissioni solemne semper fuit, ad quodcunque munus vocaretur, vehementer in silentio cordis angere, seque inhabilem calumniari; reluctans licet, patienter tamen obtemperandum duxit Superiorum voluntati. Atque incedendum illi via erat, quam nunquam protriverat: tractandum enim de segetum messe, aliisque campestribus; exigendae pecuniarum rationes a praediorum administris; intendendum coemptionibus, et venditionibus; ministrandae omnes impensae, quae Provinciae universitatis erant, pro Moderatoris, duorumque comitum cultu, victu, atque itineribus, ac pro Sociis ab Europa adventantibus; conveniendi plures, quibuscum erant assidua negotia; proindeque fere vivendum extra cubiculi tranquillitatem. Id autem potissimum Joannem deterrebat, quod sui erat renuntiare homines, qui jus dicerent ad pagos aliquos, quorum Duces, Hispani Optimates, a Generali Societatis Praeposito impetrarant, ut ipsorum fundos, *feudaque*, ut vocant, in orbe illo novo posita, Me-

xicanum Socii administrarent, ac Dominorum auctoritate idoneos homines, exercendo juri praeficerent. Quanti pro fungendis hisce muneribus candidati? Quanta in conferentem odia: cum plures peterent, quod uni duntaxat, eique digniori conferretur? Sane credebat Joannes, omnino sibi defuturas vires ad hujusmodi exercendam procuracionem. Sed qui Omnipotentis praesidio ad obedientiae gloriam in omnibus nitebatur, eam suamet indoli vim intulit, ut diem intentus totam, et de rusticis intellexerit, et de supputandis rationibus, et de praebendis impensis, et de necessariis emendis, et de conveniendis mercatoribus. De Judicibus pro pagis illis, quos memoravimus, imposuit sibi legem, nulla unquam ratione violandam, ut eos eligeret, quos digniores arbitraretur; omnino posthabitis etiam Procerum officiis, qui aliorum partibus faverent. Iis tamen liberalibus ad omnes erat verbis, eaque suavitate sermonis, ac rationum pondere, quos non elegerat, repellebat; ut nemo esset ullus, qui se se contemptum existimaret.

Februario mense, anno ultra millesimum septingentesimum quinquagesimo septimo, ab hoc officio removetur, jussus proficisci Generalis Praepositi Legatus, qui Collegia transmarina ipsius auctoritate recenseret. Ut Provinciae Praeses ad ingentes alias occupationes, bis in triennio Collegia obire tenebatur ex munere; pro distantibus immenso spatio mittebatur alius eodem jure, ac potestate. Viam arripuit Villavicencius ad Cubam insulam ab urbe Mexico milia-

liaribus ad mille et ducenta circiter. Havanam tenuit, ubi Sociorum domum ex muneris praescripto visitavit; atque inde in eadem insula Socios Portus Principis; a quibus mare rursus ingrediens, in Continentem renavigavit ad Campechienses; et ab his transivit ad Emeritenses non nimis longe positos; post quos incredibili viarum salebrosarum difficultate ad Goathimalenses; postremo ad Chiapenses. Qualem se gesserit in hoc adimplendo munere, Sociorum vox una erat in sex illis Collegiis, qui sibi mutuo gratulabantur, et peculiari beneficio testabantur se Numini obstrictos, quod homo ad eos venisset in spiritu dulcedinis, cuius in sermone, atque opere nullus apparebat ex iis affectibus, qui corruptam mortalium naturam affligant. Audiebat placidus; loquebatur hilaris; imperabat demissus; nihil novi juris instituebat, cum satis esse diceret, si constitutae jam leges observarentur. Ubi occurrendum malo esset, agebat prudenti fortitudine; semper tamen lenitati, quam severitati propior. Neque quod maximis distineretur occupationibus, cessabat idcirco a bono animorum procurando. Goathimalae dum moraretur per dies esuriales, ad multam diei partem dabat aures expiandis criminibus in poenitentiae tribunali. Eodem loci Orator fuit invitatus, qui Divi Josephi laudes in templo diceret; ac sane non modico Sapientum plausu auditus est. Ita conciliato sibi et Sociorum, et externorum amore, ac reverentia; ingenti celeritate iter fecit milliariorum ad quater

ter mille propemodum, ac Mexicum remigravit. Opportunus advenit: nam per id temporis vita functo, qui a secretis fuerat Augustino Cartae, Provinciae tunc Praesidi; vacuum impleturus officium accersitur. Erat Socius a secretis, cui, super alia, incumbere etiam cuncta digerere, quae de Provinciae universae cognitione ad Generalem Praepositum mittebantur. Inde, quanquam Joannis decessor non vulgari polleret rerum usu, ac diligentia; cum tamen ad menses aliquot jacuisset lethaliter, plura superfuere inordinata; cujus profecto mali non leve fuisset incommodum, nisi homo efficacia maxima successisset. Hic enim, quidquid sibi erat virium, ardoris, et celeritatis in rebus instantibus gerendis; totum hic ex animo adhibuit, ut festine suppleret, quae diuturno tempore afflicta decessoris valetudo tardaverat. Comitum pro itineribus Joanne aptiorem Moderator invenire non posset: quippe ille ad viarum incommoda patientissimus, et hilari semper vultu erat; et quaecumque indiceretur profectioni hora, nunquam non paratus; et sive Sole, sive pluvia pergendum, nihil repugnare solitus, nihil admodum expostulare. Ubi ad recensendum Collegium pervenissent, fama de Joannis indole dulcissima Socios omnes ad ipsum trahebat; cujus quidem urbana, et liberalis consuetudo, nullo partium studio, locum dabat accedenti cuicumque sive animi causa, sive consilii. Quidquid in re subita decernendum, quidquid novi juris instituendum; Joannis audiebat sententia: ut pro-